

Workshop 'Vluchtelingenkind in de klas'

Werkblad beschrijving interventie

Gebruik de HANDLEIDING bij dit werkblad

Werkblad erkenningscommissie, versie mei 2015

Dit is een gezamenlijk werkblad van de volgende kennisinstituten:



Colofon

Ontwikkelaar / licentiehouder van de interventie

Naam organisatie: GGD Noord- en Oost- Gelderland

Postadres: Postbus 3, 7200 AA Zutphen

E-mail: ggd@ggdnog.nl

Telefoon: 088 443 3000

Website (van de interventie): is er niet

Contactpersoon

Vul hier de contactpersoon voor de interventie in.

Naam : Inge Salomons

E-mail : i.salomons@ggdnog.nl

Telefoon : 088 443 3393

Referentie in verband met publicatie

Naam auteur interventiebeschrijving: Inge Salomons

Titel interventie: Workshop 'Vluchtelingenkind in de klas'

Databank(en): www.loketgezondleven.nl

Plaats, instituut: RIVM Centrum Gezond Leven

Datum: 06-12-2018

Het werkblad is een invulformulier voor het maken van een interventiebeschrijving, geordend naar onderwerp (doelgroep, doel, enzovoort). De onderwerpen volgen de criteria voor beoordeling.

De interventiebeschrijving is een samenvatting van de beschikbare schriftelijke informatie over de interventie voor de bezoeker van de databanken effectieve interventies en voor de erkenningscommissie interventies.

De informatie is van belang voor de beoordeling van de kwaliteit, effectiviteit en randvoorwaarden van de interventie.

[Kijk bij het invullen in de handleiding die bij dit werkblad hoort.](#)

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Samenvatting	4
<i>Korte samenvatting van de interventie</i>	4
Doelgroep	4
Doel	4
Aanpak	4
Materiaal	4
Onderbouwing	4
Onderzoek	4
1. Uitgebreide beschrijving	5
Beschrijving interventie	5
1.1 Doelgroep	5
1.2 Doel	6
1.3 Aanpak	6
2. Uitvoering	8
3. Onderbouwing	10
4. Onderzoek	12
4.1 Onderzoek naar de uitvoering	12
4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten	12
5. Samenvatting Werkzame elementen	13
6. Aangehaalde literatuur	14
7. Praktijkvoorbeeld	16

Samenvatting

Eén A-4tje, max 600 woorden

Korte samenvatting van de interventie – max 150 woorden

De workshop 'Vluchtelingenkind in de klas' is een bijeenkomst voor basisschool leerkrachten, medewerkers in de kinderopvang en CJG-medewerkers. De bijeenkomst duurt drie uur en is georganiseerd in de gemeente waar de deelnemers wonen. Deelnemers krijgen informatie over intercultureel werken, communicatie met kinderen en ouders uit een niet-westerse cultuur en over stress- en traumaklachten bij vluchtelingenkinderen. Het uitwisselen van ervaringen en het bespreken van casuïstiek is een belangrijk onderdeel van de workshop. Deelnemers hebben de mogelijkheid om de toolkit 'Vluchtelingenkind in de klas' in te kijken en te reserveren. In de toolkit zitten boeken, lesmaterialen en factsheets/rapporten. Dit is voor mensen die méér willen weten en die op zoek zijn naar achtergrondinformatie of lesmaterialen. De workshop voorziet in overdracht van praktisch toepasbare kennis. In het bijzijn van experts worden ervaringen uitgewisseld, waardoor het voor leerkrachten, pedagogisch medewerkers en CJG-medewerkers duidelijk wordt hoe groot hun bijdrage kan zijn aan het welzijn van kinderen van nieuwkomers. De veerkracht van deze kinderen wordt duidelijk gemaakt; veel kinderen hebben post-traumatische reacties, maar geen post-traumatische stressstoornis. De structuur en voorspelbaarheid op school helpen de kinderen bij het hervinden van evenwicht evenals een steunende leerkracht. Deelnemers geven aan dat de informatie relevant en helpend is. Zij zijn vaak onbekend met de boeken, lesmaterialen of organisaties waar ze meer informatie kunnen vinden

Doelgroep – max 50 woorden

Leerkrachten basisonderwijs, medewerkers kinderopvang en CJG-medewerkers die met nieuwkomerskinderen en hun ouders te maken krijgen. De deelnemers krijgen de workshop gezamenlijk, maar gaan bij de casuïstiekbespreking uit elkaar: er zijn drie cases voor de kinderopvang en drie cases over kinderen in de basisschoolleeftijd.

Doel – max 50 woorden

Deelnemers weten hoe ze vluchtelingenkinderen in hun groep kunnen opvangen en begeleiden. Zij weten meer over culturele achtergronden en kunnen aandachtspunten in de communicatie met ouders benoemen. Ze weten dat kinderen stress reacties kunnen hebben en wat zij kunnen doen om kinderen te steunen.

Aanpak – max 50 woorden

Eenmalige workshop van 3 uur in de gemeente van de deelnemers. Gezondheidsbevorderaars van de GGD geven een interactieve presentatie. Deelnemers bespreken in groepjes casuïstiek en krijgen gelegenheid een toolkit met materialen te bekijken en kunnen deze gratis lenen. Er is altijd ruimte voor vragen en voor het inbrengen van eigen casuïstiek.

Materiaal – max 50 woorden

Presentatie m.b.v. power point of prezi; casuïstiek voor onderwijs en kinderopvang; toolkit met lesmaterialen en achtergrondinformatie; wervingsflyer; A4 'Organisatie workshop Vluchtelingenkind in de klas', evaluatieformulier.

Onderbouwing – max 150 woorden

Let op: dit onderdeel hoeft niet ingevuld te worden voor erkenning op niveau 'Goed beschreven'.

Onderzoek – max 100 woorden

Tussenevaluatierapport, augustus 2017. De workshop is positief (met een 7,8) beoordeeld, door in totaal 166 personen. Daarnaast schriftelijke evaluatie onder deelnemers van elke workshop.

1. Uitgebreide beschrijving

Beschrijving interventie

Het werkblad is ook geschikt voor een samenvattende beschrijving van complexe of samengestelde interventies. Dit zijn interventies die uit twee of meer afzonderlijke onderdelen bestaan. Denk aan interventies met aparte onderdelen voor verschillende doelgroepen, zoals een leefstijlinterventie die zowel gericht is op de community als op de school als op de individuele docent. Of aan interventies met verschillende modules die bij een doelgroep 'op maat' worden toegepast.

Naarmate er meer onderdelen zijn is het aan te bevelen de structuur visueel weer te geven in een schema. Dit geldt met name voor de subdoelen en voor de aanpak van de interventie. Zie ook de aanwijzingen in de handleiding.

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep – max 100 woorden

Wat is de uiteindelijke doelgroep van de interventie?

Einddoelgroep:

- Leerkrachten basisonderwijs, medewerkers kinderopvang en CJG-medewerkers die met nieuwkomerskinderen en hun ouders te maken krijgen.

Intermediaire doelgroep – max 100 woorden

Zijn er intermediaire doelgroepen? Zo ja, welke?

N.v.t. (doelstellingen van de interventie zijn enkel op de einddoelgroep gericht).

Selectie van doelgroepen – max 250 woorden

Hoe wordt de (intermediaire)doelgroep geselecteerd? Zijn er contra-indicaties? Zo ja, welke?

De gemeente krijgt advies over wie benaderd kan worden door medewerkers van de GGD. Er zijn geen contra-indicaties, belangstellenden zijn welkom.

Betrokkenheid doelgroep – max 150 woorden

Was de doelgroep betrokken bij de (door)ontwikkeling van de interventie, en op welke manier?

De doelgroep is met name bij de doorontwikkeling betrokken.

Evaluatieformulieren van deelnemers maakten duidelijk wat goed verliep en wat aanpassing behoefde.

Deelnemers waarderen met name de uitwisseling met elkaar over casuïstiek. Daar moest meer tijd voor zijn.

Deze is ook gedifferentieerd per doelgroep (KDV-basisschool). Verder is geëxperimenteerd met de duur van de workshop. De combinatie van informatie en uitwisseling vraagt om een workshop van 3 uur. Soms vraagt een gemeente een kortere workshop, deelnemers vinden dit altijd te kort en missen verdieping.

Deelnemers geven aan dat landelijke informatie bij hen vaak niet bekend is. Bijvoorbeeld de e-learning 'Steun bieden aan vluchtelingenkinderen' van Augeo, lespakketten, organisaties als Pharos en informatie over tolkenvergoeding. In de workshop is hier daarom ook aandacht voor. Deelnemers geven aan dat de thema's uit de workshop relevant zijn en noemen geen onderwerpen die ze missen.

1.2 Doel

Hoofddoel – max 100 woorden

Wat is het hoofddoel van de interventie?

Deelnemers weten hoe ze vluchtelingenkinderen in hun groep kunnen opvangen en begeleiden. Zij weten meer over culturele achtergronden en kunnen aandachtspunten in de communicatie met ouders benoemen. De workshop voorziet in overdracht van praktisch toepasbare kennis. In het bijzijn van experts worden ervaringen uitgewisseld, waardoor het voor leerkrachten, pedagogisch medewerkers en CJG-medewerkers duidelijk wordt hoe groot hun bijdrage kan zijn aan het welzijn van kinderen van nieuwkomers. De veerkracht van deze kinderen wordt duidelijk gemaakt; veel kinderen hebben post-traumatische reacties, maar geen post-traumatische stressstoornis. De structuur en voorspelbaarheid op school helpen de kinderen bij het hervinden van evenwicht evenals een steunende leerkracht. Leerkrachten krijgen informatie waardoor ze een betere inschatting kunnen maken over het gedrag van de kinderen.

Subdoelen – max 350 woorden

Wat zijn de subdoelen van de interventie? Indien van toepassing: welke subdoelen horen bij welke intermediaire doelgroepen of subdoelgroep(en)?

- Deelnemers kennen het begrip 'ik- en wij-cultuur' en kunnen kenmerken hiervan benoemen
- Deelnemers hebben kennis van interculturele competenties
- Deelnemers krijgen inzicht in door de cultuur bepaalde communicatiestijlen
- Deelnemers weten wanneer en hoe ze een tolk kunnen inschakelen
- Deelnemers kunnen signalen van post-traumatische stress bij kinderen herkennen en kennen het verschil met de post-traumatische stress stoornis.
- Deelnemers kennen de mogelijkheden van doorverwijzen naar JGZ
- Deelnemers kennen de inhoud van de toolkit 'Vluchtelingenkind' en weten hoe ze deze kunnen lenen
- Deelnemers leren van de ervaringen van collega's.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie – max 200 woorden

Hoe is de opzet van de interventie en wat is de omvang (duur, aantal contacten – indien van toepassing)?

Voeg eventueel een schema toe als bijlage.

Het gaat om een eenmalige workshop van 3 uur . De interventie is in detail uitgewerkt in de bijlage 1: 'Beschrijving Workshop Vluchtelingenkind in de klas'. Tijdens de workshop wordt de mogelijkheid geboden om na de workshop contact op te nemen met de trainers bij vragen over individuele kinderen of vragen in de omgang met ouders. De trainers hebben nauwe banden met de Jeugdgezondheidszorg om ook hiernaar te kunnen verwijzen.

Inhoud van de interventie – max 1200 woorden

Welke concrete activiteiten worden uitgevoerd en -eventueel- in welke volgorde? Geef geen uitputtende beschrijving van activiteiten; het is voldoende als de lezer zich een beeld kan vormen van wat er gedaan wordt en hoe dit gedaan wordt.

Indien van toepassing per onderdeel samenvatten. Vergeet niet aandacht te besteden aan de werving.

Bij interventies op maat: geef aan wat op basis van welke criteria wanneer wordt uitgevoerd. Geef ook aan wat minimaal moet worden uitgevoerd om de gestelde doelen te behalen.

Vorbereiding workshop

- Workshop onder de aandacht van gemeenten/ CJG's, scholen, kindercentra brengen. Via een flyer met activiteiten, de GGD-nieuwsbrief, contacten van beleidsmedewerkers en via JGZ. Bij belangstelling voor een workshop maakt één van de trainers (gezondheidsbevorderaar) concrete afspraken maken over werving, o.a. met het A4 'Organisatie workshop Vluchtelingenkind in de klas' en a.d.h.v. wensen van gemeenten of organiserende instelling, datum, ruimte, manier van aanmelden bepalen. Het A4 geeft een aantal adviezen aan de organiserende gemeente over: wie kunnen ze uitnodigen, hoelang van tevoren moet de GGD een datum weten, wat voor type zaal nodig is en welke apparatuur. Ook wordt een voorbeelduitnodiging meegestuurd. De GGD geeft aan dat er minimaal 15 aanmeldingen moeten zijn om de workshop door te laten gaan.
- Vóór de workshop hand-outs van de presentatie en contactgegevens en casuïstiek printen, toolkit reserveren.
- Minimaal een half uur voor de start van de workshop aanwezig zijn in de ruimte en prezi starten, check of zaalopstelling naar wens is.

Uitvoering workshop (zie bijlage 1, 'Beschrijving workshop Vluchtelingenkind in de klas', met handleiding per dia en verwijzingen naar geraadpleegde literatuur)

- Introductie, 15 minuten
- Interactieve presentatie over cultuursensitief werken, ik- en wij-culturen en communicatie met kind en ouders, tips voor in de klas/groep, 45 minuten
- Pauze, 15 minuten
- Uitwisselen van ervaringen m.b.v. casuïstiek of eigen inbreng; in groepjes, 45 minuten met korte plenaire terugkoppeling. De casuïstiek kan een door de deelnemers zelf ervaren situatie zijn. Indien er geen voorbeelden voorhanden zijn, kunnen drie cases worden besproken die de deelnemers meekrijgen. Voor de kinderopvang is er bijvoorbeeld een casus over een Eritrees tweejarig meisje dat al om tien uur in de ochtend erg moe is en waarvan je vermoedt dat het kind erg laat naar bed gaat. Hoe bespreek je dit met ouders? Bij de basisschool is er een voorbeeld over een kind dat bij kluswerkzaamheden (boren) aan de school angstig gedrag vertoont. Hoe los je dit op? Een casus gaat over praktische alledaagse situaties waarbij communicatie met ouders of inschatten van het gedrag van een kind aan de orde komt.
- Interactieve presentatie over stress- en traumaklachten bij vluchtelingenkinderen, verwijzingsmogelijkheden en grenzen van professionals in onderwijs en kinderopvang; 35 minuten
- Presentatie van de toolkit met lesmaterialen, boeken en achtergrondinformatie, 10 minuten. De toolkit is een extra service voor geïnteresseerde deelnemers die meer achtergrondinformatie willen, die lesmateriaal willen inzien alvorens het zelf aan te schaffen. Het is niet verplicht, omdat niet iedereen dezelfde informatiebehoefte heeft. Het lespakket waar momenteel de meeste aandacht naar uitgaat is 'Wereldreizigers' van Pharos. Dit is een lespakket uit 2017 en bestaat uit een boek en een map met werkbladen. Het bevat 10 lessen voor nieuwkomersscholen, en vier lessen voor reguliere basisscholen met (een aantal) nieuwkomerskinderen in de klas. Bij de toolkit hoort een handleiding, waarin naast korte achtergrondinformatie, ook alle materialen uit de toolkit kort zijn beschreven. Zie bijlage 2: 'Handleiding toolkit Vluchtelingenkind in de klas'. Het lenen van de toolkit is gratis en kan maximaal voor een periode van 3 weken.
- Ruimte voor vragen, 10 minuten
- Evaluatieformulieren uitdelen en ter plekke laten invullen, 10 minuten

Na de workshop

- Korte mondelinge evaluatie met organiserende partij (tevredenheid bespreken)
- Evaluatieformulieren indienen bij secretariaat voor uitwerking
- Verwerkte evaluatie doorsturen naar organiserende partij en ook bespreken in GGD team.
- Eventuele knelpunten in volgende bijeenkomsten aanpassen.

2. Uitvoering

Materialen – max 200 woorden

Welke materialen zijn beschikbaar voor de uitvoering, werving en evaluatie van de interventie?

- Wervingsflyer
- A4 'Organisatie workshop Vluchtelingenkind in de klas'
- Presentatie m.b.v. prezi; met bijbehorende beschrijving per dia. In de presentatie zit een kort filmpje van 'Save the Children' over de invloed van de oorlog op een kind (<https://www.youtube.com/watch?v=RBQ-loHfimQ>)
- Beamer, laptop met mobiel internet of mogelijkheid voor wifi-verbinding, diascherm, verlengsnoer, geluidsboxjes
- Casuïstiek voor kinderopvang (3 casussen) en basisonderwijs (3 casussen)
- Toolkit met lesmaterialen, boeken en achtergrondinformatie (factsheets, artikelen)
- Evaluatieformulieren

Locatie en type organisatie – max 200 woorden

Waar kan de interventie uitgevoerd worden en welk(e) soort(en) organisatie(s) kan/kunnen de interventie uitvoeren?

De interventie kan uitgevoerd worden op gratis locaties binnen een gemeente, zoals het gemeentehuis, een school of wijkgebouw. Belangrijk is dat de ruimte groot genoeg is om in groepjes uiteen te gaan voor bespreking van de casuïstiek en dat er koffie/thee is. Het is praktisch als er een beamer/laptop met internet aanwezig is, maar de GGD kan dit ook meenemen. Gezondheidsbevorderaars van de GGD voeren de interventie uit. Optioneel is een samenwerking met een psycholoog/pedagoog en een sleutelpersoon. Het is ook mogelijk om de workshop te combineren met een voorlichting door medewerkers van een taalschakelklas of samenwerkingsverband. Dit geeft een lokaal accent. Eén van de gezondheidsbevorderaars van de GGD neemt de leiding (op tijd aanwezig zijn, contacten met organiserende partij, welkom heten, programma uitleggen en afsluiten).

Opleiding en competenties van de uitvoerders – max 200 woorden

Wie zijn de uitvoerders en welke opleiding en competenties hebben zij nodig?

Uitvoerders zijn gezondheidsbevorderaars. Optioneel is samenwerking met een pedagoog/psycholoog, voor het gedeelte stress/traumaklachten bij kinderen. Een gezondheidsbevorderaar met specifieke kennis over jeugd en ontwikkeling van kinderen kan deze rol ook vervullen. Ook kan een voorlichter eigen taal en cultuur of een sleutelpersoon worden ingezet. Als de workshop met meerdere personen kan worden gegeven hoeven niet alle uitvoerenden over alle competenties te beschikken.

Benodigde competenties:

- Kennis over intercultureel werken, inzicht en vaardigheden
- Kennis over stressklachten
- Inzicht in ontwikkelingsstadia van kinderen
- Kennis van het onderwijs in Nederland
- Kennis van de sociale kaart (jeugdgezondheidszorg, jeugdzorg, CJG, sociale teams)
- Presenteren, waarbij het belangrijk is te kunnen anticiperen op initiatieven van de deelnemers
- Inspireren, deelnemers motiveren hun kennis te verdiepen en oog te hebben voor diversiteit

Kwaliteitsbewaking – max 200 woorden Hoe wordt de kwaliteit van de interventie bewaakt?

De GGD evalueert elke bijeenkomst schriftelijk onder de deelnemers. Het secretariaat werkt de evaluatieformulieren uit. Daarna lezen de trainers de resultaten (zowel cijfers als specifieke opmerkingen) en passen zij zo nodig de training aan. Ook de organiserende gemeente of instelling ontvangt het uitgewerkte evaluatieformulier.

In het formulier staan de volgende vragen:

- Wat is je functie?
- Welk cijfer geef je de training (cijfer tussen 1-10)
- Hoe beoordeel je de informatie over intercultureel werken (cijfer tussen 1-10)
- Hoe beoordeel je de informatie over de omgang tussen ouders en kinderen (cijfer tussen 1-10)
- Hoe belangrijk vind je de uitwisseling met collega's (cijfer tussen 1-10)
- Hoe beoordeel je de informatie over traumatische stressklachten bij vluchtelingenkinderen (cijfer tussen 1-10)
- Wat had voor jou vanmiddag de meeste meerwaarde?
- Heb je nog andere vragen/opmerkingen?

Randvoorwaarden – max 200 woorden

Wat zijn de organisatorische en contextuele randvoorwaarden voor een goede uitvoering van de interventie?

Een geschikte ruimte, met diascherm, beamerinstallatie, laptop met mobiel internet of wifi. Deelnemers moeten de ruimte hebben om in groepjes uiteen te gaan. In de ruimte moet koffie/thee geschonken kunnen worden, vooraf en tijdens de pauze halverwege. De GGD laat de organisatie en werving van de workshop bij voorkeur over aan gemeenten of organiserende instellingen. De organisator moet 3 uur ter beschikking stellen, minimaal 2,5 uur.

Implementatie – max 200 woorden

Is er een systeem voor implementatie? Geef een samenvatting.

Er is een A4 beschikbaar voor gemeenten of instellingen die een workshop willen organiseren, met daarin de stappen om de workshop praktisch te regelen. Hierin staan groepen die de gemeente kan benaderen, tips voor de tijdsplanning (wanneer data regelen), dat een uitnodiging verstuurd moet worden (voorbeeld beschikbaar), dat een zaal geregeld moet worden met voldoende faciliteiten, dat de GGD het aantal aanmeldingen vooraf door moet krijgen. De GGD komt bij een minimum aantal van 15 deelnemers. Een vraag voor een workshop kan ook komen van een school die het gehele team wil trainen, of van een CJG dat de workshop wil organiseren. Op maat is er veel mogelijk.

Kosten – max 200 woorden

Wat zijn de kosten van de interventie? Benoem daarbij de personele (in aantallen uren) en de materiële kosten.

Bij GGD NOG staan personele en materiële kosten in de basisbegroting, gelabeld aan gelden van gemeenten voor nieuwkomers. Er zijn de volgende kostenposten:

- Bekend maken van interventie via flyers, bestaande contacten, door inschakelen collega's JGZ en beleidsmedewerkers, doorlopend
- Voorbereiding per workshop: minimaal 2 uur (telefonisch en/of per mail afspraken maken, printen hand-outs)
- Uitvoering: Minimaal 2 gezondheidsbevorderaars, uitvoering 3 uur per persoon, uurtarief
- Optioneel: inzet psycholoog/pedagoog, uurtarief
- Optioneel: inzet sleutelpersoon, uurtarief vrijwilligersvergoeding en reiskosten
- Reistijd en kilometervergoeding
- Optioneel: zaalhuur met koffie en thee (GGD NOG zorgt ervoor dat gemeente of organiserende instelling dit betaalt)
- Materiële kosten: aanschaf materialen toolkit (ongeveer 250 euro), printen/kopiëren hand-outs.

3. Onderbouwing

Probleem – max 400 woorden

Voor welk probleem of (mogelijk) risico is de interventie ontwikkeld? Omschrijf aard, ernst, spreiding en gevolgen.

De interventie is ontwikkeld door mensen die zelf in de praktijk werkzaam zijn: gezondheidsbevorderaars die veel contacten met scholen hebben, een psycholoog/pedagoog die vanuit eigen ervaring te maken heeft gehad met de behandeling van stress- en traumaklachten bij o.a. vluchtelingenkinderen. Met de grote instroom van vluchtelingen in 2015 in Nederland kwamen er veel nieuwkomers in de gemeenten.

Medewerkers moesten zich verhouden tot kinderen en ouders uit een andere cultuur, met een andere taal, die de gebruiken en het onderwijs en kinderopvang in Nederland niet kenden. Ook kregen ze te maken met kinderen en ouders die vaak veel hadden meegemaakt: oorlog, een vlucht vol spanning, verlies, onzekerheid over een verblijfsvergunning. Voor medewerkers van scholen en kinderopvang is het belangrijk het verschil tussen normaal stressgedrag en een posttraumatische stressstoornis te kennen, zodat zij situaties enerzijds kunnen normaliseren en anderzijds op tijd hulp kunnen inschakelen,

School of kinderopvang is het startpunt voor een betere toekomst en biedt de structuur en voorspelbaarheid veel houvast en werkt zelfs helend.

Landelijk kwam er steeds meer informatie (boeken, lespakketten, factsheets) beschikbaar via organisaties o.a. Augeo, Pharos, Lowan. Het was onze aanname dat dit materiaal lang niet alle medewerkers op de werkvloer bereikte. Dat bleek te kloppen. In feite brachten wij de beschikbare kennis naar de mensen toe. Doordat de workshop lokaal georganiseerd was, werd de toegang laagdrempelig. Enthousiaste reacties en goede beoordelingen bevestigden dat we in een behoefte voorzagen.

Bronnen:

- Nieuwkomers op school, onder redactie van Myriam Lieskamp, José van Loo, Annemieke Schoemaker
- Factsheets Pharos over o.a. Syrische ouders en opvoeding
- Coppens, L & Schneijderberg, M & Kregten, C. van (2016). Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen. Amsterdam: SWP
- Schippers, M (2017). Kinderen, gevlucht en alleen. Nidos
- Scholten, K & Tuk, B & Veen, K. van der (2018). Handreiking vluchtelingenkinderen op school. Utrecht: Pharos
- Macksoud M (1995). Kinderen met oorlogservaringen. Handreiking voor leerkrachten en ouders. KPC, 's-Hertogenbosch

Oorzaken – max 400 woorden

Welke factoren veroorzaken het probleem of (mogelijk) risico?

- weinig aandacht voor culturele diversiteit in de opleiding van deelnemers
- weinig ervaring met migranten/vluchtelingenkinderen
- niet weten waar men achtergrondinformatie of lesmateriaal kan vinden of gebrek aan tijd zich erin te verdiepen
- niet weten hoe men aan kinderen kan zien of er sprake is van stress- of traumaklachten en naar wie men kan verwijzen

Let op: dit onderdeel hoeft niet ingevuld te worden voor erkenning op niveau 'Goed beschreven'.

Aan te pakken factoren – max 200 woorden

Welke factoren pakt de interventie aan en welke onder 1.2 benoemde (sub)doelen horen daarbij?

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

Let op: dit onderdeel hoeft niet ingevuld te worden voor erkenning op niveau 'Goed beschreven'.

Verantwoording – max 1000 woorden

Maak aannemelijk dat met deze aanpak ook daadwerkelijk de doelen bij deze doelgroep bereikt kunnen worden.

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

Let op: dit onderdeel hoeft niet ingevuld te worden voor erkenning op niveau 'Goed beschreven'.

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering – max 600 woorden

Wat is op basis van het beschikbare onderzoek bekend over de uitvoering van de interventie?

Beschrijf kort welke onderzoeken zijn gedaan en wat daarvan de uitkomsten waren. Stuur bij het indienen van het werkblad de volledige publicatie van ieder genoemd onderzoek mee.

Beschrijf per onderzoek:

- a) 'Een vluchtelingenkind in de klas', Inge Salomons, GGD Noord- en Oost-Gelderland, augustus 2017. (GGDNOG, rapportage). Evaluatie onderzoek
- b) Een samenvatting van de meest relevante uitkomsten met betrekking tot inzicht in de mate waarin activiteiten zijn uitgevoerd volgens plan, het bereik van de interventie, de waardering en ervaring van de uitvoerders en doelgroep, succes- en faalfactoren, en -indien beschikbaar- de uitvoerbaarheid, de randvoorwaarden en de omgevingsvariabelen.
 - a) Tussenevaluatie workshop 'Een vluchtelingenkind in de klas', Inge Salomons, GGD Noord- en Oost-Gelderland, augustus 2017.
 - b) Evaluaties van 166 deelnemers van 8 workshops in 7 verschillende gemeenten
 - c) De workshop kreeg van hen gemiddeld een waarderingcijfer van 7.8. Veel deelnemers vinden het prettig om elkaar te ontmoeten, ervaringen uit te wisselen en het netwerk te kunnen verbreden. De informatie die de deelnemers krijgen is soms nieuw, vaak interessant, soms een opfrisser en af en toe ook al bekend. Een aantal deelnemers weet nu beter waar men terecht kan voor meer informatie of goede websites. Het deel over stress- en traumaklachten noemt men vaak waardevol en boeiend. Men waardeert ook de informatie over intercultureel werken en communicatie als positief. Veel deelnemers zijn zich na de workshop zeer bewust van het belang van een goed contact met ouders. Meerdere deelnemers willen graag meer tijd voor uitwisseling. Medewerkers uit de kinderopvang geven een aantal keren aan dat zij meer specifieke informatie willen, toegespitst op hun situatie.

Elke workshop sluit nog steeds af met een schriftelijke evaluatie. Inmiddels waarderen de deelnemers de workshop gemiddeld (na 16 workshops) met een 8,0. De organiserende gemeente ontvangt de uitgewerkte evaluatieformulieren, als terugkoppeling.

4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten – max 600 woorden

Wat is op basis van het beschikbare onderzoek bekend over de behaalde effecten met de interventie?

Beschrijf kort welke onderzoeken zijn gedaan en wat daarvan de uitkomsten waren. Stuur bij het indienen van het werkblad de volledige publicatie van iedere genoemde studie mee.

Beschrijf per onderzoek:

- a) De titel, auteurs, organisatie en jaar van uitgave
- b) Het type onderzoek, de meetinstrumenten en de omvang van het onderzoek
- c) Een samenvatting van de meest relevante uitkomsten met betrekking tot het bereik van de interventie, de gevonden effecten en -indien beschikbaar- de door de doelgroep ervaren effectiviteit en de mate waarin de veronderstelde werkzame elementen daadwerkelijk zijn uitgevoerd.

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

Let op: dit onderdeel (4.2) hoeft niet ingevuld te worden voor erkenning op de niveaus 'Goed beschreven' en 'Goed onderbouwd'.

5. Samenvatting Werkzame elementen

Wat zijn de werkzame elementen van deze interventie waardoor de gestelde doelen bij de doelgroep gerealiseerd worden? Geef een puntsgewijs overzicht van de belangrijkste werkzame elementen van de interventie. Denk daarbij aan inhoudelijke en praktische elementen.

Max 250 woorden

Klik hier als u tekst wilt invoeren.

Let op: dit onderdeel hoeft niet ingevuld te worden voor erkenning op niveau 'Goed beschreven'.

6. Aangehaalde literatuur

Maak een alfabetische lijst van alle in deze beschrijving aangehaalde literatuur en gebruik hiervoor de APA-normen (variant met kleine letters, zie aanwijzingen in de handleiding).

Lespakketten

- Tuk, B. & Neef, M. de (2015). Welkom op school. Utrecht: Pharos
- Tuk, B & Vlietstra, I. (2017). Wereldreizigers. Utrecht: Pharos

Boeken

- Coppens, L & Schneijderberg, M & Kregten, C. van (2016). Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen. Amsterdam: SWP
- Djie, K. & Zwaan, I (2016). Beschermjassen, transculturele hulp aan families. Assen: Koninklijke Van Gorcum
- Djie, K. & Zwaan, I (2015). Beschermjassen op school. Assen: Koninklijke Van Gorcum
- Lieskamp, M (red.) (2016). Nieuwkomers op school. Huizen: Pica
- Schippers, M (2017). Kinderen, gevlucht en alleen. Nidos
- Lanier, S (2012). Waarom zijn wij anders? Almere: Ethnos
- Goedhart, R (2018). Samenleren op een superdiverse school. Amsterdam: SWP
- Hoffman, E (2013). Interculturele gespreksvoering, theorie en praktijk van het TOPOI model. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Hofstede G (1998). Allemaal andersdenkenden; omgaan met cultuurverschillen. Contact, Amsterdam
- Pinto D. (2004) Interculturele communicatie, conflicten en management (ICCM). Bohn Stafleu van Loghum, Houten.
- Scholten, K & Tuk, B & Veen, K. van der (2018). Handreiking vluchtelingenkinderen op school. Utrecht: Pharos
- Macksoud M (1995). Kinderen met oorlogservaringen. Handreiking voor leerkrachten en ouders. KPC, 's-Hertogenbosch
- Pynoos RS, Steinberg AM, Piacentini JC (1999). A developmental psychopathology model of childhood traumatic stress and intersection with anxiety disorders. *Biol Psychiatry* 1;46(11):1542-54.
- Torsten s, Santavirta N, Gilman, SE (2018) Association of the World War II Finnish evacuation of children; the psychiatric hospitalization in the next generation. *JAMA Psychiatry* 75(1):21-27. doi:10.1001/jamapsychiatry.2017.3511
- American Psychiatric Association. Het Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen (DSM-5). Boom Psychologie en psychiatrie, Amsterdam, 2014.

Online

- Scholten, K & Tuk, B & Veen, K. van der (2018). Handreiking vluchtelingenkinderen op school. Utrecht: Pharos
- Smulders, E (red) (2018). Handreiking bevorderen gezondheid en welzijn van kinderen van statushouders, wat kunt u als gemeente doen. Utrecht: Pharos & GGD GHOR Nederland
- Macksoud, M. Kinderen met oorlogservaringen. Handreiking aan leerkrachten en ouders. KPC, 's-Hertogenbosch, 1995..
- <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/sociaal-cultureel/56664-vijf-dimensies-van-hofstede.html> 2010 - 2018 Minskies.

Overige literatuur

- Aarts PGH, Visser WD. Trauma: diagnostiek en behandeling. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1999.
- Akker van den E, Westmaas A. JGZ-richtlijn Begeleiding gezin bij overlijden kind. Bilthoven: RIVM, 2009.

- Dijkstra IC. Living with loss. Parents grieving for the death of their child. [Thesis] Utrecht Utrecht University, 2000.
- Maes J, Dillen L. Je bent wat je hebt verloren. Een hedendaagse kijk op verlies en rouw. Witsand Uitgevers bvba, Centraal Boekhuis, Culemborg, 2015.

7. Praktijkvoorbeeld

Beschrijf, indien beschikbaar, in max. 600 woorden een praktijkvoorbeeld van de uitvoering van de interventie: hoe was de situatie voor, tijdens en na de interventie?

We praten over het bewaren van de eer, wat erg belangrijk kan zijn in bepaalde families. Een leerkracht vertelt over een jongetje dat iets vervelends had gedaan waarvan ze graag wilde dat hij er eerlijk over was. Toen het jongetje had toegegeven was zijn vader erg boos op hem. Niet om wat hij gedaan had, maar omdat hij had toegegeven dat hij het gedaan had. Veel Nederlanders vinden eerlijkheid boven alles belangrijk. Deze vader vond het openlijk spreken over fouten een misstap.

Een leerkracht vertelt dat zij een ziek (nieuwkomers)kind naar huis brengt. Het ontroert haar dat de moeder het kind direct omhelst en over de bol aait. Ze beseft dat moederliefde en de uiting daarvan iets universeels is. Het is mooi als we juist overeenkomsten gaan ontdekken in plaats van verschillen.

Een school heeft vragen over het intakegesprek. Ouders zitten erbij en knikken dat ze het begrepen hebben, maar later blijkt dat ouders de afspraken die gemaakt zijn niet hebben begrepen en ook niet nakomen. We adviseren echt te investeren in een goede intake en daar zo mogelijk een tolk bij in te schakelen. Het helpt ook om een huisbezoek te doen. Probeer er achter te komen welke dingen thuis belangrijk zijn en wie het in de opvoeding voor het zeggen heeft (wie neemt besluiten in de familie). Houd er rekening mee dat communicatie minder direct kan zijn en dat ouders ook ja kunnen knikken uit beleefdheid. Ga na of je boodschap is overgekomen m.b.v. de teach-backmethode. Leg uit hoe het Nederlandse onderwijssysteem eruit ziet en leg ook uit wat je van ouders verwacht. De school belt later terug met goede ervaringen.